

domnii sunt și ei oameni. (...) Istoria nu trebuie să treacă sub tăcere aspectele supărătoare, ci trebuie să prezinte realitatea cât mai exact, fie că ne convine sau nu. Trebuie să învățăm (...) să înțelegem (fără ură și părtinire: sine ira et studio), nu să aprobăm sau să condamnăm, ca niște judecători...” (p. 171).

Două secvențe ale manifestării sistemului fanariot în secolul XVIII în Principatele Române merită să fie reliefate. Astfel, Nicolae Mavrocordat “s-a înconjurat de o mulțime de greci, ceea ce l-a făcut pe dascălul Marcu Porfiropulos să scrie, în 1719: «tot Fanarul e la București; nu mă mai gândesc la Constantinopol»” (p. 95). Pe de altă parte, peste opt decenii, “Temându-se să nu împărtășească soarta lui Hangerli, Alexandru Moruzi își cere propria mazilire (caz unic în istoria românească!), pe care o primește la 19 octombrie 1801, plătind o sumă apreciabilă drept mită” (p. 137).

Câteva aspecte perfectibile trebuie avute în vedere. În categoria domnilor pre-fanarioți (o expresie și o realitate istorică asupra căroră nu există un consens al istoricilor) Ion Burlacu a inclus și pe cei de origine românească (Gheorghe Ștefan, Constantin Brâncoveanu, Mihail Racoviță), pentru a doua jumătate a secolului XVII și începutul celui următor. Originea etnică sud-dunăreană a unor domni pre-fanarioți nu trebuie confundată cu paleta năravurilor și obiceiurilor dăunătoare ale domnitorilor din Principatele Române în perioada precizată, indiferent de etnia acestora. Unii domni români au manifestat puternice vicii și metehne fanariote, în timp ce diverși conducători greci sau grecizați s-au comportat *onorabil* pe tronurile de la Iași sau București. Diverse afirmații ale autorului referitoare la defectele comportamentale ale domnilor fanarioți prezentați în carte sunt identice cu cele ale documentelor analizate, repetiția fiind supărătoare. *Moldova* a fost numită în documentele istorice *Țara Moldovei*. Numele complet al domnitorului *post-fanariot* al Țării Românești dintre anii 1834 - 1842 a fost Alexandru **Dimitrie** Ghica (p. 157). Propozițiile - paragraf, câteva greșeli tipografice și transliterarea corectă -**â**- cu -**a**- în cuvintele turco - osmane pot fi corectate tacit.

—► Laurențiu C. Maței, *Pagini din istoria României în context european. Considerațiuni și comentarii*, Editura Quadrat, Botoșani, 2018.

Proiectul Național Centenarul Marii Uniri din 1918 prezintă mai multe componente de manifestare. Una dintre ele este cea livrească, a contribuțiilor cu tematică istorică. În acest orizont centenar aniversar și în această categorie a proiectului se încadrează prezenta carte a d-lui Laurențiu C. Maței: *Pagini din istoria României în context european. Considerațiuni și comentarii*, Editura Quadrat, Botoșani, 2018. De altfel, autorul a mai scris și publicat și alte lucrări de popularizare a istoriei naționale și locale: *Împreună au făurit istoria*, Editura Axa, Botoșani, 2011; *Rădăcini adânci - arborele genealogic al unor familii de români (1740 - 2012)*, Editura Quadrat, Botoșani, 2012; *Monografia localității Ștefănești, județul Botoșani*, Editura Quadrat, Botoșani, 2016.

În noua sa contribuție, autorul își propune să prezinte cititorilor, de la elevi de școală gimnazială la pensionari, dar toți interesați de trecutul poporului român, cele mai importante coordonate de evoluție a locuitorilor din spațiul geografico -

istoric delimitat de Nistru - Tisa - Dunărea inferioară - Marea Neagră - Munții Carpați, din antichitate până astăzi. Astfel, au fost comentate cronologico - tematic fapte și realități istorice, precum: strămoșii poporului nostru, dacii și romanii; formarea poporului român și a limbii române și continuitatea locuirii la nordul Dunării inferioare; formarea și dezvoltarea statelor feudale românești; marii voievozi români; războaie țărănești; războaiele între imperiile vecine pe teritoriul românesc; revoluțiile secolului XIX; unirea din 1859 și reformele lui Alexandru Ioan Cuza; primul Război Mondial și România; Marea Unire din 1918 și formarea României Mari; Perioada interbelică; Al Doilea Război Mondial și România; Perioada 1944 - 1989: instaurarea și politica sistemului comunist; Anul 1989; Concluzii.

Considerațiile și comentariile istoriografice sunt formulate pe baza consultării unor izvoare istorice și a unei bibliografii minimale în domeniul tematic abordat, cu ajutorul diferitelor hărți istorice, fotografii, imagini, reproduceri reprezentative.

Sugestiv este îndemnul adresat de autor tinerilor săi cititori, cu sfaturi și povești realiste și de bună credință: „*Vă îndemn acum, mai mult ca oricând, pe voi, dragi tineri, să iubiți adevărul, să fiți demni și cu credință în Dumnezeu, să vă iubiți patria, ca pe lumina ochilor voștri, oriunde veți fi astăzi sau mâine! Fără a ne cunoaște istoria, nu putem clădi viitorul, trecutul unui popor este fundamentul pe care putem construi cu dăruire pentru noi și pentru copiii noștri. Să nu vă uitați niciodată rădăcinile, iar faptele voastre să fie adevărul, și nu vorbele deșarte și promisiunile fără noimă. Tineri, vă rog să apărați adevărul și nu permiteți nimănui să vă calce onoarea, demnitatea și credința, pe care o moștenim de la bunicii și străbunicii noștri care au murit, lăsându-și sângele pe câmpul de luptă, pentru ca astăzi să putem spune că avem o țară liberă și independentă, ROMÂNIA*” (p. 460).

Indiscutabil lucrare de popularizare a trecutului istoric românesc în context european, având comentarii tematice adecvate, unele detaliate, altele sumare, contribuția lui Laurențiu C. Maței este o lucrare utilă persoanelor interesate de istoria românilor în orizont continental, în ultimele două milenii, într-o Europă în continuă schimbare, în care comunitățile naționale nu au spus încă ultimul cuvânt.